

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри зарубіжної
літератури
Одеського національного
університету імені І.І. Мечникова*

ОСОБЛИВОСТІ ЛІТЕРАТУРИ АНГЛІЙСЬКОГО НЕОРОМАНТИЗМУ: ПЕРЕХІДНІСТЬ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНОГО ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВА

Постановка проблеми. У сучасному літературознавстві останнім часом спостерігається посилення уваги до феномена «перехідності», що зумовлений передусім перехідним станом, в якому знаходиться сучасна світова і вітчизняна література і культура загалом. Отже, літературні процеси сучасності можуть бути осмисленими з позицій і логіки перехідності. Нині теорія «рубіжної свідомості» виявляється особливо актуальною – це стосується як її соціально-філософського, так і художньо-естетичного складника [10–12; 14]. На початку XXI століття людство опинилося в ситуації, коли відбувається процес докорінної трансформації культури. Сучасний суперечливий стан культури і потреба в осмисленні даного часу зумовлює наукову актуальність проблеми «перехідності» як в макродинаміці культури [4] загалом, так і в літературознавстві зокрема. Наукова значущість, цінність таких розвідок зумовлена також можливістю їх урахування в контексті сучасних підходів до інтерпретації літературних форм відображення світу.

Аналіз досліджень та публікацій. Мистецтво на зламі XIX – XX століть визначається багатьма сучасними літературознавцями як «літературна епоха «перехідного типу» (В.І. Силантьєва, О.А. Кривцун, Н. Лейдерман) [5; 6; 10]. Літературна доля англійських письменників Р. Кіплінга, Дж. Конрада, Р.Л. Стівенсона характеризується їхньою позицією між класиками-реалістами і новаторами-модерністами. Синтез старого з новим став відмітною ознакою зазначених художників слова.

Постановка мети. Метою статті є вивчення особливостей сучасного літературно-критичного сприйняття художньої концепції англійських неоромантиків як явища літератури переходу. Об'єктом дослідження є розвиток літературної думки в напрямку вивчення творчості англійських неоромантиків на зламі XIX – XX століть. Предмет дослідження – концепція «перехідності» в контексті зміни парадигм наукового мислення.

Виклад основного матеріалу. Довгий час вивчення перехідних станів у літературно-історичному процесі відбувалося відповідно до особливостей дослідницької програми класичного знання, яка характеризується установкою на пошук єдиної вірної відповіді у вирішенні наукових завдань. Системний підхід, застосований у літературознавчих студіях, актуалізував тематику складного, багаторівневого розвитку культури, зміни культурно-історичних типів, «культурних парадигм», виявлення «цивілізаційних зрушень», «культурних розломів» [4] і вивів на поверхню феномен існування специфічних ситуацій переходу від однієї культурної цілісності до іншої [6]. Це призвело до накопичення великого обсягу розрізненої наукової інформації по перехідній проблематиці. Така ситуація в літературознавстві відзначається складними, своєрідними, суперечливими характеристиками і може розглядатися як особливий перехідний стан культури (за М.С. Каганом, перехідний тип культури). У цьому відношенні період на рубежі XIX – XX століть є епохою значних змін у культурно-філософській сфері, що було передумовою розвитку та формування художньо-естетичних смаків покоління вітчизняних і світових письменників.

Література межі XIX і XX століть має яскраві особливості, що відрізняють її від художніх картин світу попередніх епох. За словами Ю. Борева, якщо інші літературні епохи визначалися концепцією-парадигмою світу й особистості, то «в цьому відношенні розвиток літератури в другій половині XIX ст. і в XX ст. принципово відрізняється від художнього процесу всіх колишніх епох: відсутній єдиний художній напрямок, що представляє епоху; різні напрямки літератури пропонують різні концепції особистості і світу – виникає своєрідний художньо-концептуальний системний плюралізм» [1, с. 8]. Ю. Боров вважає, що головною такою особливістю є відсутність єдиної і цілісної картини світу, наявність їх безлічі.

У зв'язку з цим для виокремлення спільних рис у низці художніх концепцій необхідним є пошук ракурсів, нових точок відліку вивчення літератури XX століття, що є актуальним теоретичним завданням, особливо у світлі вироблення цілісної концепції перехідного художнього мислення.

Отже, на сьогоднішній день можна говорити про наявність численних спроб учених створити цілісну картину літератури перехідного періоду XIX – XX століття. Про однозначно позитивний підсумок говорити поки рано, але визначено ряд істотних закономірностей розвитку художнього слова в даний період, запропоновано кілька систем координат, в яких видно і типологічні і літератури перехідного періоду з іншими епохами, і її суттєві відмінності, а також яскраво проявилися особливості наукової рефлексії даного явища. Визначилися актуальні напрямки вивчення літератури перехідного періоду і сформувалися основи для інтеграції результатів досліджень в єдину узагальнюючу модель.

У контексті нашого дослідження визначаємо перехідну епоху як фрагмент культурно-історичного процесу, в рамках якого існуючий культурний простір набув якісно інших ознак, проте ще не має визначальних рис нового системного рівня, при цьому багато рис переходу попередньої епохи заявляють про себе в новій.

Ще кілька десятиліть тому лише деякі вчені визнавали перехідні стани нормальними і необхідними фазами розвитку культури. Поступово, під впливом теорії інформації, теорії систем і синергетики науковий світ став усе більше схилитися до того, щоб визнати значущість перехідних станів для розвитку культури. Став усвідомлюватися той факт, що історія літератури є не просто послідовною зміною етапів, але являє собою складний нелінійний рух, що протікає з різною швидкістю на різних рівнях, у різних сферах культури.

Ідеї перехідності як особливого типу сприйняття і відображення світу знайшли своє втілення в роботах вітчизняної дослідниці В.І. Силантьєвої, присвячених аналізу літератури та мистецтва на рубежі XIX – XX ст. [10–12 та ін.]. У низці статей і монографій було вибудовано класифікацію основних ознак художнього мислення рубежу епох, як-то: узагальнення і заперечення минулого, синтезування можливостей різних художніх методів (наприклад, реалізму і модернізму), дрібність картини світу, імпресіоністичність викладу, фрагментарність як спосіб відтворення дійсності. Довівши необхідність розглядати літературну творчість у контексті теорії нерівноважних систем, В.І. Силантьєва показує суттєві зміни, які відбуваються у свідомості людини перехідної епохи, обґрунтовує принципи переосмислення часу та простору.

Вивчений матеріал дозволив В.І. Силантьєвій дійти висновку про існування феномена «рубіжної свідомості», властивої всім періодам історичного «роздоріжжя» і «переорієнтації» [11]. Дослідниця зазначає, що перехід від кризи-хаосу до оформлення нової естетичної системи незмінно заявляє про себе на «зламі епох». Таким чином, проблема перехідності претендує на універсальність [12, с. 31].

З нашої точки зору, найбільш значущим моментом в осмисленні літературно-історичного процесу стало виявлення такої тенденції, як зміна «стійких» культурних епох (періодів, фаз, станів) «перехідними» станами [9].

Теоретик літератури В.М. Толмачов називає цей період «перехідним», коли «художник, стикаючись у творчості з тим, що для нього в цій ситуації <...> найреальніше іншого (тобто із самим собою, природою своєї творчості), стає носієм як загадки, таємниці, так і трагедії перехідності» [13, с. 7]. «У неоромантизмі відбилися фундаментальні особливості перехідного періоду, серед яких насамперед мозаїчність картини літературного життя, множинність напрямків за умови відсутності магістрального, відкритість кордонів різних художніх систем, множинність впливів і традицій» [13, с. 5]. Теоретик культури В.А. Луков розглядав неоромантизм у тезаурусному ключі, виділяючи в концепції тезаурусу синтез інтересу до конкретної людини і смаку до теоретизування, побудови моделей, концепцій. «Тезаурус – форма існування гуманітарного знання, він у слові й образі відтворює частину дійсності, освоєну соціальним суб'єктом (індивідом, групою)» [8, с. 60–61]. Варто відзначити, що цей учений дав імпульс до розробки тезаурусного підходу, який набув широкого застосування в характеристиці розмаїття феноменів світової культури, насамперед неоромантизму як явища перехідного періоду. У цій ситуації особливої важливості набуває відхід від традиції, акт творчості, набуття себе, актуалізації прихованих можливостей, відхід від «себе колишнього».

Однією з таких епох переходу був рубіж XIX – XX ст., коли відбувався перехід епохи реалізму в добу модернізму. Продуктивною для вивчення в руслі окресленої проблеми постає художня концепція неоромантизму і творчість англійських неоромантиків. Слід відзначити, що в межах різних національно-культурних традицій термін «неоромантизм» потрактовується по-різному. Серед істориків літератури також немає єдності в ставленні до цього феномена [2; 7; 30; 31]. Беручи до уваги багатогранність неоромантизму в літературно-естетичних традиціях різних країн, схарактеризувати це явище однозначно досить проблематично.

У зв'язку з цим необхідно брати до уваги вияв даного літературного напрямку як у творчості окремого письменника, так і в умовах конкретної національної літератури. Так, у літературній традиції Англії термін «неоромантизм» не набув поширення, письменників Дж. Конрада, Р.Л. Стівенсона, Р. Кіплінга відносять до представників реалістичної традиції XIX ст., пізнього вікторіанського реалізму [38], передмодернізму [22], модернізму [28; 31].

Поставивши перед собою завдання розглянути англійську літературну критику, присвячену постатям англійських неоромантиків у контексті ідей перехідної художньої свідомості, узагальнимо вже наявні напрацювання і спробуємо окреслити подальші перспективи даного напрямку досліджень.

Неоромантизм як загальноєвропейський феномен найбільш самобутньо представлений у Британії з часів вікторіанського періоду, з його культом утилітаризму і позитивних цінностей, найбільш послідовно і багатогранно проявилися в Англії. Як естетико-художнє явище неоромантизм яскраво проявився в літературі Англії у творчості Р.Л. Стівенсона, Дж. Конрада, Р. Кіплінга, виявивши складне сплетіння романтики та реальності.

Латиська дослідниця І. Качане здійснює дослідження літературних творів низки представників англійського неоромантизму шляхом виділення і порівняння основних рис літературних тенденцій XIX століття. Співвідношення особливостей романтизму і реалізму дозволяє автору визначити неоромантизм як перехідну культуру, основні категорії якої (мотиви, образи, теми, атрибути) притаманні романтизму, однак ідеальний світ відтворюється в реальному часі і просторі [24, с. 117]. За словами дослідниці, культура неоромантизму є односферичною культурою горизонту, яка охоплює більш широкий спектр тем, оскільки відбувається заміна локальної буденності расовими, гендерними й зовнішніми конфліктами [24, с. 125].

Дж. Г. Пітерс [31, с. 33] указує на те, що творчість Дж. Конрада доцільно аналізувати в контексті багатьох літературних і художніх рухів, таких як романтизм, реалізм, натуралізм та імпресіонізм. Учений зауважує важливу роль поєднання різнорідних літературних традицій (романтизму, реалізму, психологізму): «відбувається справжня інтеграція художніх надбань реалізму середини сторіччя на підґрунті свідомого звернення до джерел романтизму, натуралізму, імпресіонізму» [31, с. 34].

На сучасному етапі все частіше розглядаються твори Дж. Конрада, Р.Л. Стівенсона, Р. Кіплінга під новим кутом зору, в англійських літературно-критичних дослідженнях простежується переоцінка творчого спадку

зазначених письменників. Т. Кен [18] у своєму огляді розвитку модерністських літературознавчих досліджень намагається продемонструвати, що в нинішній концепції англійського літературного модернізму здебільшого переважають обмежувальна за своїм характером естетична перспектива і рестриктивні критичні припущення. Шляхом переоцінки літературної кар'єри і досягнень Дж. Конрада Т. Кен прагне виправити цю маргіналізацію в історіографії модернізму.

Англійський дослідник Г.Х. Стейп відзначає особливий характер оповідних технік, зауважує плідність наукових дискусій про перехідність у творчості Конрада між імперіалізмом і літературним модернізмом, наголошуючи на необхідності перевідкриття Дж. Конрада з нових точок зору [38].

Канадський дослідник Б. Артес вважає Дж. Конрада центральним втіленням модернізму в постколоніальних дослідженнях: «оповідання Конрада і проголошений ним модернізм передусім пов'язані з втіленням психічних ознак, межами суб'єктивності та ідеологією відносності окремих монад» [16, с. 5].

Сучасний польський літературознавець, автор ряду антологій по Дж. Конраду, В. Крайка розширює межі літературної критики Дж. Конрада, щоб дослідити літературну техніку і творчість письменника як модерніста і його внесок у бачення людства [26; 27].

К. Грем зазначає, що творчості Дж. Конрада притаманні характеристики перехідності – періоду постромантизму, вікторіанської епохи і модернізму [22, с. 2]. У художній парадигмі неоромантизму як явищі перехідного періоду існує певна етапність – автори творів спочатку ще схильні до усталеної традиції, але намагаються видозмінити знайомі форми і жанри. Звідси дифузний стан напрямків і стилів, незавершеність і дискретність картини світу, нестійкість антропологічних уявлень, плінність художніх засобів.

Про перехідність літературної спадщини Р.Л. Стівенсона свідчать критичні дослідження ряду британських дослідників (Л. Драйден, Р. Дьорі, Р. Вотсон та ін.) [21; 29; 33; 34], які висвітлюють нову якість історико-літературних явищ, означають їхні прикметні риси, котрі вказують на особливість на тлі інших літературно-стильових течій, що виявляється передусім у жанровій системі, конфігурації персонажів, парадоксах та контрастах як способі загострення конфлікту між героєм і зовнішнім світом, у пристрасі до гротеску, мотивах «розірваної» свідомості тощо. Англійський дослідник К.С. Кент зазначає, що для сучасних літературознавців дилема полягає у віднесенні Р. Кіплінга до певного літературно-історичного періоду: вікторіанської епохи чи доби модернізму. Дослідник визнає існування аргументів на користь обох напрямів і стверджує, що ті, хто вважає Кіплінга поетом і письменником-модерністом, менше зважають на його імперіалізм, аніж ті, хто ставить його в ряд вікторіанців, тож дослідник пропонує вважати Р. Кіплінга і вікторіанцем, і модерністом [25, с. 1], що свідчить про перехідність літературної спадщини письменника.

А. Сандерс відносить Дж. Конрада, Р. Кіплінга та Р.Л. Стівенсона до письменників «пізньовікторіанської та едвардіанської доби», вважаючи творчість Стівенсона далеко не вузькоспрямованою – з одного боку, рішуче «сучасною» як представника «школи Кейлрда», з іншого – такою, що віддає данину традиції реалізму, передусім В. Скотту [36, с. 470].

С. Арата характеризує Р.Л. Стівенсона як переконаного антиреаліста, який «рухається в напрямку до модерністських ідей про мистецтво» [15]. А. Сандісон схиляється до тлумачення літературної творчості Р.Л. Стівенсона як апологета втраченого світу романтики, що призводить до неправомірного спрощення й значною мірою недооцінки літературних нарисів письменника, які випередили свій час і в сучасному прочитанні виявляють різку близькість до модернізму, що тільки почав формуватися [35].

На думку Г. Хірша, Стівенсон переймається амбівалентністю, він аналізує письменника як «неоднозначну та іронічну» постать з його «незбагненими, іноді здавалося б, суперечливими мотивами» [23, с. 86].

Л. де Капітані аналізує літературну оповідь Р.Л. Стівенсона в художній літературі та в есеїстичних нарисах письменника з точки зору його прагнення «до моралі та етики з одного боку, а з іншого – схильності до амбівалентності» [19, с. 43]: в есеях раннього Стівенсона дослідник схвалює «вікторіанські концепції етики та моралі», в той час як «у художній творчості письменник є незрівняним майстром тривожної репрезентації неоднозначності» [19, с. 44]. У своїх есеях «Стівенсон займає роль авторитетного, істинного оповідача», тоді як його голос у новелі «набагато більшою мірою поліфонічний» [19, с. 66]. Тож, дослідник доходить висновку, що в есеях Стівенсона, які передували новелам, він міг звільнитися від вікторіанської моралі завдяки можливості проявити емпатичну ідентичність у художній літературі, ніж в есе.

Р. Дьорі детально розглядає опозицію «есе vs художня література» як структурно важливу для літературної критики Р.Л. Стівенсона і робить висновок про те, що есеїстичні твори особливо вдало відображають власний світогляд письменника: ми постійно маємо змогу простежити в них змінювану точку зору: зміну суб'єктів, часового та просторового фокусу і перспективи [20, с. 11]. Такий інтерпретативний підхід Р. Дьорі поширює на літературну кар'єру Стівенсона, на його думку, це автор есеїв, який відточує свою літературну майстерність і стає блискучим майстром художнього слова.

Подібний підхід простежуємо в новаторській монографії Дж. Рейд. Дослідниця аналізує оспівування романтизму Стівенсоном у його есеях як протиставлене пригодницьким творам в аспекті еволюційної психології та еволюційної антропології, звертаючи увагу на протиставлення простих та складніших світоглядів [32, с. 53].

Як стверджує А. Сандісон, «Стівенсон-есеїст є невіддільним від письменника Стівенсона». Він стверджує, що художня оповідь загалом спрощує опис подій життя, організовуючи їх у лінійну прогресію з розв'язкою, а есеї, навпаки, дозволяють їхньому автору більш розлогий виклад і висловлення різноманітніших ментальних і морально-етичних горизонтів [34, с. 325].

В.І. Силантьєва наголошує на тому, що мистецтво, народжене в періоди кризи і переорієнтування, обов'язково демонструє свою еkleктичність і непередбачуваність форм. Очевидно, що синтетичні форми, які демонструють себе в мистецтві перехідного часу, народжують почуття не тільки експерименту, а й саморозвитку [12, с. 33]. Л.І. Зотова звертає увагу на те, що для індивідуально-творчої художньої свідомості неоромантиків характерним є зближення літератури з конкретним буттям людини, й основним об'єктом поетичного зображення стають життя як таке і людина в її індивідуальному вигляді й суспільних зв'язках. Це період панування авторського погляду на художню словесну творчість, коли літературний процес усе тісніше зближувався з особистістю письменника, і тому окремі прийоми та правила побудови літературних творів різних жанрів поступаються місцем підкресленому прагненню до само- і світопізнання, синтезованого в широкому художньому образі [3, с. 26].

Вочевидь, літературна творчість Р. Кіплінга, Дж. Конрада, Р.Л. Стівенсона як явище «перехідного порядку» доводиться на період рішучих за історико-літературним значенням змін. Більш того, автори безпосередньо сприяли їм: неможливо не помітити внесок письменників у зміну самої сутності літературних героїв, в еволюцію характерології, в динаміку оповіді, дуже близьку до образотворчої манери художників-імпресіоністів, новий, відмінний від попереднього століття, підхід до сюжетобудування літературного твору, де внутрішнє домінує над зовнішнім.

У літературознавстві ХХ століття творчість Р. Кіплінга, Дж. Конрада, Р.Л. Стівенсона свідчить про нетрадиційність художньої свідомості зазначених письменників. Їхнім творам властиві еkleктичність художніх принципів, різноманіття літературних форм і стилів, як і для загальнолітературної тенденції, характерної для всієї епохи наприкінці ХІХ століття.

Аналізуючи їхню творчість як явище «перехідного порядку», ми можемо прослідкувати модель переорієнтації, оформлення нової системи оповіді. Д. Сіммонс зауважує, що літературні твори англійських неоромантиків містять прояви імперіалістичного «нарцисизму»: в літературі неоромантизму людина вже не є лише позитивним чинником, який уособлює честь, справедливість, розум тощо, але є зрілою та досвідченою людиною, яка уособлює британську націю [37, с. 26].

Висновки. Отже, дослідження творчості Р. Кіплінга, Дж. Конрада, Р.Л. Стівенсона як яскравих представників літератури перехідного періоду, яким є рубіж ХІХ – ХХ століть, має безсумнівний науковий інтерес. Протягом останнього десятиліття в англійській літературній критиці спостерігається сплеск наукового інтересу до літературної творчості даного перехідного періоду. Розглядаючи творчість англійських неоромантиків Р. Кіплінга, Дж. Конрада, Р.Л. Стівенсона, можемо сказати, що сучасні закордонні літературознавці відзначають той факт, що зазначені письменники в кардинальний спосіб змінили художньо-естетичну традицію подієвої цілісності і завершеності, характерну для ХІХ століття. Твори перехідного періоду свідчать про свободу авторів, різноманітність творчого пошуку і життєвого досвіду. Їхнє жанрове реформаторство, створення особливої форми оповіді (новели) зараз сприймається як зразок.

З огляду на те, що протягом проаналізованої доби в літературному дискурсі відбувається заміна локальної повсякденності розмаїттям конфліктів, культура неоромантизму в картині світу митців слова охоплює вельми широкий спектр проблематики. Реагуючи на такі складні зміни, література англійського неоромантизму фіксує занепад могутності Британської імперії та зародження нової епохи. Перспективою дослідження може бути зосередження уваги на дослідженні естетичних ідей з точки зору гештальт-психології в літературі перехідного періоду, що є важливим для прочитання сучасної літератури.

Література:

1. Боров Ю. Литература и литературная теория XX в. Перспективы нового столетия. *Теоретико-литературные итоги XX века* : в 2 т. Москва : Наука, 2003. Т. 1 : Литературное произведение и художественный процесс. С. 6–48.
2. Зарубежная литература конца XIX – начала XX века / под ред. В.М. Толмачева. Москва : Академия, 2003. 493 с.
3. Зотова Л.И., Дусина Н.В. Малая проза Р. Киплинга в контексте английской литературы рубежа XIX – XX вв.: специфика индивидуально-творческой манеры. *Филологические науки. Вопросы теории и практики* : в 2 ч. Тамбов : Грамота, 2017. Ч. 1. № 1(67). С. 24–27.
4. Каган М.С. К проблеме переходного типа культуры. *Системный подход и гуманитарное знание: избранные статьи*. Ленинград : Изд-во Ленинградского ун-та, 1991. С. 78–181.
5. Кривцун О.А. Художественные эпохи в культуре Нового времени: проблемы идентификации. *Искусствознание*. 2001. № 1. С. 17–39.
6. Лейдерман Н. Траектории «экспериментирующей эпохи». *Вопросы литературы*. 2002. № 4. URL: <http://magazines.russ.ru/voplit/2002/4/lei.html> (дата звернення: 18.11.2018).
7. Луков В.А. Неоромантизм. *Знание. Понимание. Умение*. 2012. № 2. С. 309–312.
8. Луков В.А. Неоромантизм: термин в тезаурусном ключе. *Тезаурусный анализ мировой культуры* : сб. науч. трудов / ред. В.А. Луков. Вып. 19. Москва : Изд-во МГУ, 2009. С. 60–64.
9. Мережинская А.Ю. Художественная парадигма переходной культурной эпохи. *Русская проза 80–90-х годов XX века* : монография. Киев : ИПЦ «Киевский университет», 2001. 433 с.
10. Силантьева В.И. Художне мислення перехідного часу (література та живопис): А.П. Чехов, І. Левітан, В. Серов, К. Коровін. Одеса : Астро-принт, 2000. 352 с.
11. Силантьева В.И. Традиция в перспективе переходного времени. *Уральский филологический вестник. Серия «Русская литература XX – XXI веков: направления и течения»*. 2016. № 3. С. 67–80.

12. Силантьева В.И. Теория переходности: традиционный литературоведческий и синергетический подходы. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Філологічні науки»*. 2014. № 2(8). С. 31–41.
13. Толмачев В.М. Неоромантизм. *Литературная энциклопедия терминов и понятий* / отв. ред. А.Н. Николюкин. Москва : Интелвак, 2001. С. 640–646.
14. Яковлева Т.А. Культура и культурология в хронотопе переходности : автореф. дисс. ... канд. культурологии : 24.00.01. Челябинск, 2004. 22 с.
15. Arata S. *Realism. The Cambridge Companion to the Fin de Siècle* / ed. G. Marshall. Cambridge, UK : Cambridge University Press, 2007. P. 169–188.
16. Artese V. *Testimony on Trial: Conrad, James, and the Contest of Modernism*. Toronto : University of Toronto Press, 2012. 206 p.
17. Brodsky G.W.S. *Joseph Conrad's Polish Soul: Realms of Memory and Self*. Lublin : Maria Curie-Skłodowska University Press, 2016. 416 p.
18. Can T. (De) forming the Modernist Canon: Joseph Conrad and English Literary Modernism. Stuttgart : Wisa, 2014. 132 p.
19. De Capitani L. The playwright, the moralist and the poet: a Brechtian reading of Stevenson's writings on François Villon. *Journal of Stevenson Studies*. 2015. Vol. 12. P. 53–79.
20. Dury R. Reading Forest Notes. *Journal of Stevenson Studies*. 2016. Vol. 13. P. 31–34.
21. Dryden L., Dury R., Watson R. Editorial. *Journal of Stevenson Studies*. 2009. Vol. 6. P. 1–3.
22. Graham K. *Indirections of the Novel: James, Conrad, and Forster*. Cambridge, UK : Cambridge University Press, 2009. 227 p.
23. Hirsch G. The rejection of dichotomous thinking in Stevenson's literary essays. *Journal of Stevenson Studies*. 2009. Vol. 6. P. 81–96.
24. Кацане І. The basic categories of neo-romanticism in the 19th century British literature. *Yerevan Brusov State University of Languages and Social Sciences*. 2018. Vol. 9. P. 115–127. URL: <https://www.researchgate.net/publication/326541046> (дата звернення: 22.11.2018).
25. Kent K.S. Rudyard Kipling's Literary and Historical Legacy. *Inquiries Journal/Student Pulse*. 2013. Vol. 5(11). P. 1–3.
26. Krajka W. *Joseph Conrad's Authorial Self: Polish and Other*. Lublin : Maria Curie-Skłodowska University Press, 2018. 402 p.
27. *Joseph Conrad: Between Literary Techniques and Their Messages* / by W. Krajka. New York : East European Monographs, 2009. 287 p.
28. Liu D. A Structuralist Analysis of Conradian Narrative in The Nigger of the "Narcissus". *Studies in Literature and Language*. 2011. Vol. 3(3). P. 72–78.
29. Norquay G. Robert Louis Stevenson and Stanley J. Weyman: Reviving Romancers or Aging Adventurers. *English Literature in Transition*. 2012. Vol. 55. P. 176–194.
30. Palmer J.A. *Joseph Conrad's Fiction: A Study in Literary Growth*. New York : Ithaca Univ. Press, 1968. 267 p.
31. Peters J.G. *The Cambridge Introduction to J. Conrad*. Cambridge : Cambridge University Press, 2006. 158 p.
32. Reid J. *Robert Louis Stevenson, Science, and the Fin de Siècle*. New York : Palgrave Macmillan, 2006. 240 p.
33. *Robert Louis Stevenson and Joseph Conrad: Writers of Transition* / eds. : L. Dryden, S. Arata, E. Massie. Lubbock : Texas Tech University Press, 2009. 288 p.
34. Sandison A. Masters of the Hovering Life: Robert Musil and R.L. Stevenson. *Robert Louis Stevenson. Writer of Boundaries* / eds. : R. Ambrosini, R. Dury. Madison, WI : University of Wisconsin Press, 2006. P. 315–226.
35. Sandison A. *Robert Louis Stevenson and the Appearance of Modernism*. New York : Palgrave Macmillan, 1996. 423 p.
36. Sanders A. *Late Victorian and Edwardian Literature, 1880–1920. The Short Oxford History of English Literature*. 3rd ed. Oxford : Oxford University Press, 2004. P. 465–513.
37. Simmons D. *The Narcissism of Empire: Loss, Rage and Revenge in Thomas De Quincey, Robert Louis Stevenson, Arthur Conan Doyle, Rudyard Kipling and Isak Dinesen*. Brighton ; Portland : Sussex Academic Press, 2007. 148 p.
38. Stape J.H. *The New Cambridge Companion to Joseph Conrad*. Cambridge : Cambridge University Press, 2015. 280 p.

Анотація

Н. ДОЛГА. ОСОБЛИВОСТІ ЛІТЕРАТУРИ АНГЛІЙСЬКОГО НЕОРОМАНТИЗМУ: ПЕРЕХІДНІСТЬ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНОГО ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВА

У статті представлено погляди сучасних закордонних учених щодо аналізу літературного дискурсу представників англійського неоромантизму Дж. Конрада, Р. Кіплінга, Р.Л. Стівенсона, твори яких на сучасному етапі розглядаються під новим кутом зору. Наукова актуальність проблеми перехідності зумовлена потребою осмислення даного періоду як в макродинаміці культури взагалі, так і в літературознавстві зокрема. Подано теоретичне обґрунтування проблеми, окреслено художню концепцію неоромантизму. Зроблено висновок про те, що в англомовних літературно-критичних дослідженнях простежується переоцінка творчого спадку зазначених письменників. Це виявляється передусім у жанровій системі, конфігурації персонажів, парадоксах та контрастах.

Ключові слова: теорія перехідності, неоромантизм, модернізм, культура перехідності.

Summary

**N. DOLGA. FEATURES OF THE LITERATURE OF ENGLISH NEOROMANTICISM:
TRANSITION IN THE CONTEXT OF MODERN LITERARY CRITICISM**

The article presents the views of contemporary foreign literary researchers to the analysis of the literary discourse of representatives of English neo-romanticism J. Conrad, R. Kipling, R.L. Stevenson, who are considering these writers from a new angle. The scientific relevance of the problem of transition is due to the need to understand this period both in macrodynamics of culture, and in literary criticism in particular.

The theoretical substantiation of the problem is given, the artistic concept of neo-romanticism is outlined. The purpose of the article is to study the peculiarities of modern literary and critical perception of the artistic concept of English neo-romantics as a phenomena of the transition literature. The object of the study is the development of the critical literary thought in the study of English neo-romanticism at the turn of the XIX – XX centuries. The subject of the study is the concept of “transition” in the context of the changing paradigms of scientific thinking.

Considering the literary heritage of English neo-romantics R. Kipling, J. Conrad, R. L. Stevenson, it can be stated that modern foreign literary scholars note the fact that these writers have radically changed the artistic and aesthetic tradition of the XIX century. It is concluded that the transience of the literary works of the English neo-romantics is evidenced by the critical researches of a number of foreign scholars, highlighting the new quality of historical and literary phenomena, indicating their notable features, which point to a peculiarity against the background of other literary and stylistic trends, manifested primarily in the genre system, the configuration of characters, paradoxes and contrasts, passion for a grotesque, etc. Thus in English-language critical literary studies a reassessment of the creative heritage of these writers can be traced. The prospect of the study may be to focus on the study of aesthetic ideas from the point of view of psychology in the literature of the transition period, which is important for reading modern literature.

Key words: transition theory, neo-romanticism, modernism, transit-culture.